

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

červen 2017

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

vítáme vás u červnového vydání našeho časopisu. Velká část příspěvků tohoto čísla se točí kolem zahrad. Ty jsou totiž v dnešním většinovém pojetí krásnou ukázkou jedné ze slepých uliček vývoje našeho vztahu k přírodě. Svádíme tuhé a nekočné boje plné emocí kvůli nerovnováze, kterou jsme sami vytvořili. Agresivně se snažíme zkrotit něco, co je ve své podstatě krásné, normální a není projevem ničeho jiného než odjakživa fungujících přírodních zákonů. Prohlubujeme tak své nepochopení a negativní vztah ke všemu divokému a nespoutanému.

Z obsahu tohoto čísla:

„Vítání ptačího zpěvu“	2
Jak dva ptačí druhy bydlí v jednom..	2
Zero waste aneb Bezodpadový.....	2
Nechte sekačky v garáži.....	4
Nejen aleje, které tkaly krajinu.....	4
Jak někdy začíná první máj.....	6
Prodejte své přebytky.....	7
Hurá na výlet s Enviroskopem - 1.....	8
Kukaččí včelka nomáda.....	8
Putování Vodňanskem - 11. díl.....	9
Večer s dokumentem - 40. díl.....	10
Pozvánky - červen 2017.....	11
Kompletní návod k vytvoření.....	13
Oslava země, z níž jsme vyšli.....	13
Příspěvek do soutěže o předplatné..	14
Vege grilovačka již po šesté.....	14

Jednou z hlavních myšlenek permakulturní literatury, které je dnes na trhu velké množství je tato: „Vše, co potřebujeme ke spokojenosti a k dosažení

našich cílů, už příroda vymyslela někdy před námi“.

Vším ostatním si pouze přiděláváme práci a starosti.

Ve skutečnosti můžeme tento princip aplikovat v

podstatě na vše, co se kolem nás děje. I za předpokladu toho, že hlavní motivační světa kolem nás je určitá forma sobectví.

Konvenční zahrádkáři by tak mohli slyšet na úsporu času a jejich vlastní energie. Ale vysvětlujte někomu, že nedává

smysl každý týden sekat trávník, abychom ho

pak v horkých letních dnech museli zalévat. Nebo z něj odvážet posekanou hmotu, abychom ho pak museli hnojit. Ani nemluvě o tom, jaký to má vliv na organismy, které se zde pokoušejí žít, nebo na větších rozlohách na mikroklima.

Mnohdy se stačí jenom zastavit, zadívat, zaposlouchat a nechat si vše projít hlavou. A zamyslet se, jestli není něco podivného na otázce: „to se prostě takhle dělá už dost dlouho, tak proč zrovna já bych to měl dělat jinak?“

Přejeme vám krásný začátek léta, váš Kompost. -jj-

Foto Břetislav Kocek

Ohlédnutí

„Vítání ptačího zpěvu“ ve Strakonících

Tato akce, organizovaná Českou společností ornitologickou (ČSO) pro všechny, kdo mají zájem o poznávání ptačích hlasů a života ptáků všeobecně, se stala na mnoha místech již dlouholetou tradicí. Ve Strakonících se po dlouhé době „vítání ptačího zpěvu“ uskutečnilo v sobotu 6. května. Celkem 22 účastníků se sešlo u Domu dětí a mládeže nad Podskalím v 8 hodin

Účastníci akce na Podskalí ve Strakonících, foto Jiří Pykal

ráno a společně s organizátory akce, strakonickými členy ČSO Ladislavem Lešákem a Jiřím Pykalem, se věnovali pozorování ptáků a určování ptačích hlasů při procházce Podskalím a Kalvárií. Během více než dvouhodinové cesty byl také čas debatovat o různých aspektech života ptáků, o možnostech a problémech jejich ochrany apod. Celkem účastníci pozorovali nebo slyšeli 39 ptačích druhů. K nejzajímavějším patřilo pozorování zpívajícího samce lejska bělokrkého, nález hnízda dlaska tlustozobého a pozorování samice morčáka velkého se šesti několikadenními kachňaty na řece Otavě. Na závěr vycházky účastníci obdrželi drobné suvenýry s motivy ptáků – odznaky a záložky, a zájemci také materiály o životě a ochraně ptáků, vydávané Českou společností ornitologickou (k dispozici jsou ve větším množství v Ekoporadně při ŠK). **Jiří Pykal**

Jak dva ptačí druhy bydlí v jednom, brhlík a špaček

Dne 6. května tohoto roku jsme se s manželkou účastnili akce České společnosti ornitologické, Vítání ptačího zpěvu. Cílem bylo seznámit účastníky dopolední vycházky s ptačí faunou strakonického Podskalí. Celkem jsem si sám stihl zaznamenat okolo 20 druhů ptáků, ale nejvíc mě zaujaly některé drobnosti zmiňované lokality. Jednou z nich byla třeba vysoká bříza bělokorá, která přes celkový dojem zdravého habitu ve svém kmeni hostila ve výšce 6 m v jedné dutině brhlíka lesního (*Sitta europaea*) a o kousek níže v dutině druhé měl hnízdo špaček obecný (*Sturnus vulgaris*). Příslušníci obou ptačích druhů byli aktivní a svižně svá ptáčata krmili. Zmíněný strom jsem si došel obhlédnout ještě den poté a pokusil se celou tu ptačí snášenlivost zachytit do fotoaparátu. K uvedenému soužití je možno dodat, že ptáci na samotné bříze neprováděli konkurenční rozepře. Pokud odlétli na vedlejší strom, brhlík hlasitě vynadal špačkovi, který si však z jeho projevu mnoho nedělal. Po chvíli se každý staral o svou dutinu a krmění pokračovalo. Myslím, že se jedná o zajímavý případ tolerance živočichů na údajně nižším stupni vývoje, než je člověk. **-vh-**

Brhlík lesní u dutiny, špaček obecný, Podskalí, foto -vh-

Překopávky

Zero Waste aneb Bezodpadový životní styl

Hlavním cílem života bez odpadu (dále BO) je nakupovat a spotřebovávat vše tak, aby se v našich koších neobjevil žádný odpad, který je v přírodě těžce rozložitelný a přírodě škodí, tudíž hlavně plasty a zbytky chemikálií.

Největší oblasti, které plní naše koše, jsou potraviny, drogerie a kosmetika. Proto lidé, kteří se snaží o nulový odpad ve své domácnosti, nakupují pouze v látkových taškách, koších, místo igelitových pytlíků

používají pytlíky ze starých záclon nebo plátěné pytlíky, někteří si je šijí z vyřazeného oblečení. Na další potraviny využívají krabiček plastových i kovových, skleněné lahve či sklenice, a to jak pro nákup, tak uchování potravin. Místo folií se používají navoskovaná plátěnka. Kosmetiku, drogerii i hygienické potřeby si vyrábějí doma z věcí dostupných v přírodě a těch, které přírodě neubližují (kvůli jejich následnému výskytu nejen v odpadu jako takovém, ale i v odpadních vodách).

Způsoby, jak nakupovat bez plastových obalů, je využívat farmářských trhů, přebytků od zahrádkářů, lokálních výrobců, kteří bývají z většiny ochotni vše prodat a navázat do našich vlastních obalů. Dále v bezobalových obchodech, kde se nakupuje pouze do vlastních obalů a nádob, a pokud si je zapomenete doma, mívají na prodej plátěné pytlíčky. V ČR je jich málo, ale začínají se množit – třeba v Písku vznikl čerstvě jeden z nich. Co se nedá sehnat v okolí nebo od zahrádkářů, seženete na e-shopech, kde se dá nakupovat v množství, které vyhovuje vám (většinou větší) a s některými se lze domluvit, že si zašlete vlastní obal, do kterého vám vše naváží a nandají. Nebo vám dají výrobky alespoň do obalů, které nejsou plastové. V supermarketech můžeme využívat vlastních pytlíčků, krabiček a tašek při nákupu vážených potravin. A samozřejmě ideální je využití vlastních zdrojů.

Aby se nemuselo vše jen nakupovat, další důležitou součástí BO je recyklace, upcyklace a výměnný bazar s jinými lidmi. Na začátcích BO a vlastně i nadále se používají plastové lahve a krabičky do té doby, než úplně ztratí svou použitelnost, a postupně se přechází na obaly skleněné či kovové.

Důsledkem tohoto způsobu života bývá, že se snažíte jídlo plánovat dopředu, minimalizujete různorodost produktů, které jste dosud používali, a více a více vás baví domácí výroba všeho možného. S tím souvisí i příprava téměř veškerého jídla doma - sladkosti přestanete kupovat úplně, a protože vás to nutí vyrábět si vlastní, inklinujete přirozeně čím dál více ke zdravějšímu životnímu stylu; a protože kupujete potraviny přímo od výrobců, připravujete si jídla i z kvalitnějších surovin. Těmi nejlepšími důsledky tohoto způsobu života jsou snížení celkových nákladů a zároveň celkem výrazné šetření přírody.

Nevýhodou BO je určitá časová náročnost a také to, že v klasických obchodech nemívají prodavačky buď ochotu, nebo pochopení – ale je to samozřejmě individuální. Je potřeba vědět, proč to dělám, stát si za svým a hledat si ty „své“ prodavačky.

Foto CCO (<http://maxpixel.freegreatpicture.com>)

Nenakoupíte vše v jednom obchodě, příprava jídel vám zabere více času, výroba kosmetiky a drogerie sice není až tak častá, ale protože si je musíte vyrobit, uberou trochu času také a v počátcích se budete zdržovat i vyhledáváním si „svých“ prodejců. Samozřejmě záleží na každém, co všechno ze zero waste přijme za své (pro lidi, kteří mají extrémně hektický styl života, to asi moc nebude), jak si budou umět zorganizovat celkový čas a kolik rodinných příslušníků do BO zapojí - to vše má vliv na ušetření času.

I malý krůček vpřed má velký význam pro životní prostředí.

Pokud chcete omezit odpad a můžete si dovolit pomalejší kroky z různých důvodů, začněte zvolna - třeba přestaňte

nakupovat igelitové tašky, opakovaně používejte ty staré a zkuste zařadit tašky textilní. Nekupujte si stále nové PET lahve, používejte ty staré a noste s sebou ven z domova vodu s citronem, šťávu nebo ledový čaj, v chladném počasí objevujte výhody termosky. Zkuste párkrát v měsíci zajít na tržiště a farmářské trhy místo do supermarketu a využít papírových pytlíčků nebo krabic, ve kterých běžně nosíte nákup domů z velkých řetězců. Pokud se vám těžko odvyká od plastových pytlíčků, zkuste je omezit tak, že do jednoho pytlíku dáte více druhů zboží. Stejně tak zkuste stále častěji zařadit nákup v malých krámcích (pekařství, zdravá výživa, vážené cukrovinky, ...).

Kosmetiku si nemusíte nutně vyrábět, zkuste vyměnit některý chemický produkt za 100% přírodní, to samé u drogerie. Místo parfémů poslouží úplně stejně 100% přírodní oleje a voní přirozeněji. Na úklid zkuste někdy použít jedlou sodu, ocet, citron, alkohol a éterický olej. Na internetu najdete mnoho tipů, jak je v úklidu využít - nezdá se to, ale jsou to obrovští pomocníci. Jednorázové hygienické potřeby, hlavně pro ženy a děti, lze vyměnit za textilní, které poslouží úplně stejně a účinně, jen se doma vyperou.

Pokud o někom víte, kdo se také snaží o omezování odpadů, domluvte se s ním na vypůjčení pomůcek, abyste věděli, jak vám budou vyhovovat, nebo třeba na společný nákup. Nebo ho poproste, jestli by něco nevyrobil i pro vás a sami uvidíte, co vás bude lákat zařadit do svého životního stylu.

Vybírejte si posun vždy takový, který je vám nejvíce sympatický nebo na které produkty jste nejvíce zvědaví, a postupně přidávejte další a další krůčky. Využívejte kontaktu s lidmi, kteří se snaží o BO - nejen, že vám budou ochotni poradit, ale často i pomoci. Potkáte, tak jako při každém zařazení nového prvku ve vašem životě, mnoho nových lidí a často i inspirace.

V příštím čísle se podíváme na konkrétní možnosti nákupů a projekty související s myšlenkou BO.

Anděla Kinclová

Nechte sekačky v garáži

V knize o přírodních zahradách popisované na straně 13 najdete mnoho sympatických zlepšováků tzv. „win-win“ charakteru, které šetří jak přírodu, tak naši peněženku a čas. Řada zajímavých tipů se týká běžných zahradnických činností, jako je ořez ovocných stromů nebo (časté) sečení trávníků. Konkrétně druhá zmiňovaná činnost je natolik rozšířená, že se málokdo z nás dokáže zamyslet nad tím, jestli má vlastně nějaké opodstatnění. Nemám teď na mysli kosení trávníků a lučních porostů prováděné jen např. 1x nebo 2x ročně, ale jejich úpravu do nesmyslné podoby fotbalových hřišť. Ať už nás k této kratochvíli vede pouhý zvyk, sousedský standard, strach před klíšťaty nebo něco jiného, je nasnadě, že nepřispívá ani přírodě (konkrétně zachování její rozmanitosti), ani časově-ekonomické stránce věci. Samozřejmě, že v určitých částech pozemku má tvorba „užitkových“ trávníků své opodstatnění. Pravdou však zůstává, že v dnešní době je využíváno na takových rozlohách a v takových místech, kde je tomu přesně naopak.

Poměrně výmluvnou ukázkou rozdílu přírodní hodnoty vzrostlého květnatého lučního porostu ve srovnání s tímž kusem země naprosto zbytečně znásilňovaným častým sečením klasickou benzinovou sekačkou jsem se pokusil překlomit do konkrétních dat a podělit se o ni s vámi. Znamenal jsem samozvanou „údržbu“ části kvalitní vlhké louky v nivě řeky Blanice v rozloze několika arů poblíž jednoho z místních rekreačních objektů. Na situaci jsou kromě všeho ostatního zarážející ještě dvě věci. Pozemek nepatří majiteli chaty ani k ní nikterak nepřiléhá a posekávaná travní hmota není žádným způsobem využívána. Pravým důvodem tak můžou být pouze některé z těch, uváděných výše.

V uvedeném místě se nachází pro dobré srovnání ještě část lučního porostu, která je s největší pravděpodobností sečená

Zkoumané pozemky, foto -jj-

nárazově (tedy zhruba 1x za sezónu) a také část sečená nahodile, přesněji řečeno jednou za několik let (zatím ještě nevykazuje známky dalšího stupně sukcese – výskytu náletových dřevin). Rozhodl jsem se všechny tři pozemky porovnat na základě pestrosti společenstev. Vycházel jsem z prostého součtu rostlinných druhů (vyjma mechů) provedeného ve čtvercích 10 x 10 m v květnovém aspektu. Vedlejším ukazatelem byla rovněž životodárnost porostů pro nejrůznější druhy hmyzu (zejména motýly) – tedy množství viditelně kvetoucích rostlin. V celkovém počtu druhů jsem ještě zaznamenal počet nalezených druhů trav.

Ohrožený zvonečník černý, foto -jj-

Dle očekávání byl nejchudším „sekačkový“ porost (dle odhadu sekaný 1x za dva týdny). Napočítal jsem zde 19 druhů rostlin, z toho 4 druhy trav. Některé druhy mohly být v „neviditelné“ formě způsobené nízkou výškou porostu, ale protože tyto neplní žádné ekologické funkce, nemusí tedy s nimi být příliš počítáno. V nárazově udržovaném porostu bylo nalezeno 31 druhů rostlin, z toho 7 druhů trav. To je zhruba o polovinu více než u předchozího. Toto společenství bylo také nejbohatší z hlediska zastoupení nektaronosných rostlin (i „viditelnou“ krásou a rozmanitostí květů). Třetí (spíše neudržovaný) pozemek vlhké louky měl obdobné zastoupení počtu druhů (31, z toho 6 druhů trav). Nutno však podotknout, že druhové zastoupení bylo poměrně odlišné – s vyšším podílem velkolistých a ruderalních druhů). Ekosystémovým úhlem pohledu bychom tedy mohli za nejbohatší považovat druhý typ pozemku, tedy omezeně sečenou louku. Jako bonus a možná i jakási výstraha v ní byl nalezen chráněný druh rostliny – zvonečník černý (skupina C3 – ohrožený druh), který je managementem první části pozemku ohrožován a zčásti pravděpodobně i likvidován. -jj-

Nejen aleje, které tkaly krajinu, ale i mnohé zahrady...

V každém Kompostu najdu vždy celou řadu zajímavých informací a rad. V dubnovém vydání mne kromě jiných zaujal poměrně smutný příspěvek pana ing. Hrdličky o „revitalizaci“ některých alejí. Spolu s velmi výmluvnou fotografií ilustroval, kolik je stále mezi námi lidí, kterým je příroda naprosto ukradená. Označením za „náletovou“ dřevinu se patrně dá zbavit prakticky všech stromů v krajině. Vždyť kdo je asi sázel? A jsou na to doklady? Moto-

rová pila s nimi bez milosti zatočí! Sleduji se stejným smutkem jako autor článku také podobné „revitalizace“ řady soukromých zahrad a zahrádek. Vzrostlé třešně, jabloně a další stromy, které řadu let hostily tisíce včel a poskytovaly útočiště mnoha drobným ptákům, mizí řáděním motorových pil ze světa bez rozmyslu a bez váhání. Bez zkušeností s péčí o zahradu a v mnoha případech také bez zájmu se pídít po znalostech jiných navzdory tomu, že u místní pobočky ČSOP (www.csop-strakonice.net) by každému nepochybně rádi poradili. Stromy ale překážejí ve výstavbě pergol, grilů, udíren a dalších nezbytností, které, jak to vypadá, jsou u domu mnohem důležitější než ony stromy. Hlavně všechna tato zařízení pro gurmány umístit pokud možno na hranici pozemku, aby se ušetřilo místo a aby kouř odcházel k sousedům nebo do ulice. Velká škoda, že řadě lidí chybí především udírny a ne právě ty, pro náš život tak veledůležité, stromy a jejich blahodárny stín. Asi všichni vědí nebo aspoň tuší, že dostatek stromů v zástavbě přináší v parném létě pro všechny tak potřebné snížení teploty hned o několik °C, ale ani to nikoho v kácení nezastaví navzdory všem varovným zprávám o oteplování planety.

Před rokem jsem bohužel měla možnost sledovat velmi zblízka takové zdivočelé kácení celého vzrostlého živého plotu - a to ještě ke všemu v červnu, což nechám bez dalšího komentáře. Lidé, kteří čtou tento časopis, si jistě hravě udělají názor sami. Tímto kácením tehdy majitel pozemku dokonale zničil biotop celé řady drobných ptáků - kromě sýkorek tu býval i rehek a další ptáci. Po razantním zásahu motorovou pilou jsem celé dva týdny nacházela další a další mrtvé ptáky po celé zahradě. Nevím, zda umírali následkem ztráty hnízdišť či zmatení z kácení padli za oběť toulavým kočkám. Či zda je dokonce někdo nepostřílel, aby neobtěžovali poletováním při hledání svého zničeného bydliště. Neumím ani posoudit, zda ptáci nemohli být otráveni herbicidy, kterými tento mistr motorové pily postříkal zbytky vegetace po původních stromech a nic nedbal na to, že herbicid zničil i rostliny na vedlejší zahrádce až do jednoho metru za plotem právě v době, kdy tam zrály jahody. O takové „malíčkosti“ se ale podobní "zahrádkáři" rozhodně nezajímají. Nemohu se nepodělit o čerstvou zkušenost svých přátel z malého města u Prahy. Vzdělaný člověk s několika tituly, jinak úspěšný manažer, nezvládl logistiku kácení, hubení nepohodlných rostlin a současně hnojení pohledně zastřiženého trávníku a spletl si pytle s obsahem hnojiva a herbicidu. Ten pak s důsledností sobě vlastní rozprášil po celém svém pozemku. Při tom navíc zasáhl i bylinky za plotem u sousedů a znemožnil tak jejich obvyklé sušení na čaj - to ale ani nezaznamenal, ani neřešil. Podle jeho názoru je herbicid odbouratelný, a tak se vlastně nic nestalo...

Často si kladu řadu otázek. Proč jsme zrovna my Češi tak pozadu za některými vyspělými zeměmi, kde se již snaží vrátit zeleň nejen do krajiny, ale především do měst, a o tu, kterou tam mají, se pečlivě starají? Nebo se mi to jen zdá, že si u nás zatím zeleně skoro nikdo neváží a že jsme stále ve fázi její likvidace, a ne její potřebné obnovy a rozšiřování? Když před lety pan Václav Chán s mým tatínkem chodili na Kuřidlo a snažili se zachránit a případně rozmnožit tamní jeřáb černý – břek, bylo to od nich naivní?

Byla bych ráda, kdybych se mýlila, ale to, co vidím kolem, mi často mnoho optimismu nedodává. Proto jsem ráda za každou pozitivní zprávu a také proto si moc ráda pročítám Kompost s tak širokým záběrem témat a zajímavých informací. Radost mi dovede udělat nejen malá fotka podléšky od pana Kocka v dubnovém čísle nebo martináče habrového od Evy Legátové v čísle následujícím, nechám se ráda inspirovat třeba radou, jak vyrobit čmelákovník, a těším se také na Literární okno, v kterém čtu moc ráda o beletrii i naučných publikacích. Například informace o knize "Ochrana přírody z pohledu biologa" by mi bez Kompostu asi unikla, po přečtení příspěvku pana ing. Juráše si ji ale určitě také půjdu půjčit. Bez přehánění - Kompost mi stále poskytuje naději, že to s námi zase není tak špatné, jak by se někdy mohlo na první pohled zdát. V této souvislosti se s vámi musím podělit o přiléhavý citát J. A. Komenského: „Kdo statek ztratil, nic neztratil. Kdo trpělivost a naději ztratil, všechno ztratil.“

Chtěla bych proto ještě zmínit něco pozitivního, co mne v poslední době zaujalo a co se stromů a zeleně týká. Je to nový bytový dům architekta Stefana Boerihho v Miláně. Miláno je možná nejprůmyslovější město v Itálii, ale současně i centrum vědy a kultury. Na návrat přírody do města se tam klade velký důraz. Po úspěšné světové výstavě, která se konala v roce 2015 pod heslem *Nutrire il pianeta (Energia per la vita)*, tedy „Nasytit planetu (Energie pro život)“, pokračují v Miláně s dalšími projekty s cílem přinést do města víc zeleně. Kromě populárních komunitních zahrad, které lze najít už i u nás, se město snaží o rozšiřování zeleně především na dosud nevyužitých plochách, ale i v nových developerských projektech. Před časem byl dokončen projekt již zmíněného bytového domu „Bosco verticale = Vertikální les“. V domě, který nabízí menší i velké byty s terasami zarostlými zelení, se již zabydleli nejen jeho obyvatelé, ale na terasách brzy zahnízdili také drobní ptáci. Viděla jsem dokument, kde si řada nájemníků pochvaluje, jak je krásné snídat na terase za zpěvu ptáků. Nikdo si nestěžoval, že by mu soužití s ptačími spolunájemníky jakkoli vadilo. Stromy v mohutných

**Čmelákovník podle návrhu pana Hrdličky,
foto Marie Jelínkové**

betonových truhlících na okraji teras jsou automaticky zavlažovány důmyslným systémem rozvodů dešťové vody, která tak nemusí odtékat do kanalizace a následně být spolu se splašky čištěna, jak je tomu často ve starých sídlištích postrádajících dešťovou kanalizaci. Rostliny tak nemusí být zavlažovány pitnou vodou a obyvatelé tedy pravděpodobně nemají se zelení velké starosti.

Odkaz na fotografie domu Bosco verticale (vertikální les) naleznete [zde](#).

Marie Jelínková

Jak někdy začíná první máj aneb Jak potkat čejky, lejska nebo obojživelníky

Asi každý rád přivítá májové svátky, které bývají předzvěstí příchodu teplých dní. Mnohdy je lidé využijí k cestování po krajině blízké i vzdálené. V tomto směru napaříme s manželkou mezi výjimky a zmiňovaný odchod letošního dubna a příchod května jsme i letos užili po našem.

Lejsk černohlavý - Kapsava Lhota, foto -vh-

Okolí Kapsovy Lhoty je námi na jaře v rámci záchranného transferu obojživelníků docela navštěvované, a protože jsme zde při stavbě i při sklizení zástěn viděli čejky chocholaté, bylo dobré jejich výskyt zkontrolovat bez pracovní zátěže, což se stalo 30. dubna. Bohužel počet zaznamenaných čejek se oproti dříve pozorovaným třem párům ztenčil na pouhé 3 jedince, kteří využívají podmáčenou zemědělskou plochu na jihu obce při silnici na Svaryšov jako místo pro sběr potravy a příležitostné hnízdění. Zdejší lokalitu se snažíme evidovat skrze pozorování na webu České společnosti ornitologické. Dalším zajímavým nálezem byl výskyt lejska černohlavého (*Ficedula hypoleuca*) na kraji intravilánu zmiňované obce. Pokud k okolí Kapsovy Lhoty přidáme ještě např. výskyt koroptví polních a z řad obojživelníků ropuchy obecné, ropuchy zelené, skokana hnědého, rosničky zelené či čolka obecného, vyloupne se nám z krajiny místo, které má co nabídnout a mělo by tedy být k okolí této obce přístupováno s určitým ochrannářským ohledem.

Polní cesta vinoucí se mezi loukami a drobnými křovinami nás dovedla na silnici vedoucí k Nebřehovicím, kde jsme čejky chocholaté zaznamenali také a jsou opět evidovány na zmiňovaném webu ČSO. O

Modrásek krušinový - zámecký park ve Štěkni, foto -vh-

zdejších obojživelníků při Zadních Ptákovcích a jejich tahu do přilehlého rybníčku u této obce již bylo psáno. K letošnímu roku je vhodné poznamenat, že silniční příkop blíže k poli pod Podsrpem zůstal v tomto jaře nevyhrnut a zavodněn, což příznivě přispělo k migraci a zároveň k ochraně tamních obojživelníků oproti minulému roku, kdy byl vyhrnut i s obojživelníky na silniční mez a zřejmě mnoho jeho obyvatel přišlo zbytečně o život. Vlastně stačilo jen dobu úpravy zmiňovaného příkopu posunout před kritické období druhé poloviny března po konec dubna. Letos byl tento příkop bohatý na různé druhy potápníků a potápníčků, poněvíc zastoupen potápník (příkopník) rýhovaný. Zajímavostí bylo nalezení několika tenkých dlouhých červů, žížalic pestrých (*Lumbriculus variegatus*).

Od Zadních Ptákovců se nechá jednoduše pokračovat skrze Nebřehovice přes státní silnici a stromovou alej do nedalekých Modlešovic, které kromě zajímavé architektury při železniční trati nabízí několik pozoruhodných tůň. V nich je možno pozorovat bohatý vodní život, o kterém jsem kdysi také psal, ale letošní rok byl obohacen o velmi blízkou přítomnost kuňky ohnivé. Ta se o den později nechala snadno fotografovat. Stejně tak pozornější pozorovatel přírody nemohl neslyšet „kvokání“ blatnice skvrnité. Romantikové by asi zaplesali nad výskytem slavíka obecného, kterého jsme ve stejný den také slyšeli při Staré řece u Strakonice. PP Tůně u Hajské jsme vzhledem k večernímu šeru minuli a zahlédli jsme pouze motáka pochopa.

Následující den (1. 5.) jsme se vrátili k zmiňované tůňce u Modlešovic a déle než tři hodiny obdivovali její faunu. Můžete si o tom přečíst něco více i ve vyprávění „Druhý nejlepší zážitek v životě“ umístěném [zde](#).

Nalezl jsem například mohutnou pijavku koňskou nebo měkkýše lištovku lesklou

Dymnivka dutá - zámecký park ve Štěkni, foto -vh-

(*Segmentina nitida*), patřící mezi druhy ohrožené.

Pokud se návštěvník dostane až sem, je dobré zabloudit do zámeckého parku v nedaleké Štěkni. Hodina sezení, pozorování a naslouchání přinesla kromě žluťáka řešetlákového, běláčka řeřichového též pozorování modráčka krušinového (*Celastrina argiolus*) a něco ptactva od kosa černého, sýkory koňadry, sýkory modřinky, brhlíka lesního, strakapouda velkého, žluny zelené, sojky obecné, drozda zpěvného, drozda kvíčaly, pěnkavy obecné, rehka zahradního až po budníčka menšího. Milovník "praktické ornitologie" by ještě přihodil hlas kura domácího. Kytkomil by asi zaplesal nad oblíbenou rostlinou botanika pana Chána, dymnivkou dutou (*Corydalis cava*). Té dělaly společnost květy sasanek hajních, plicníku lékařského a ptačince velkokvětého. Samotné prostředí zámeckého parku mile poskytuje tichou oázu klidu. Nedaleký nepoužívaný hřbitov při kostelu sv. Michala nás potěšil starými náhrobky, otevřenými dveřmi zmiňované sakrální stavby a výskytem hrobaříka obecného a mrchožrouta rudoprsého na mrtvolce kosa černého. Dále jsme pokračovali okolo pomníku Alfonse Šťastného na nedaleký nový hřbitov, kde jsme se zastavili u hrobu zmiňovaného botanika - Václava Chána. Možná opomíjeným místem by mohlo být okolí Velkého Vítkovského rybníku, kde jsme narazili na čejku chocholatou a pár kopřivek obecných. Potěšením bylo shledání s rovnokřídlým hmyzem, drobnou marší obecnou nebo malinkým měkkýšem, točenkou plochou (*Valvata cristata*), kterou jsem objevil v přítoku do zmiňovaného rybníku.

Návesní rybník za návsi se stromy ve Vítkově byl kromě ryb prostředím pro pulce ropuchy obecné, kteří využívali k úkrytu škvíry mezi sypaným hrázovým kamenem. Po vystoupení z Vítkova s blízkostí vrchu zvaného Borovice a Hrochovy studánky jsme stanuli v obci Slatina, kde manželka objevila několik vyhánějících rostlinek měsíčnice, zřejmě utečence z některé zahrady. Rozloučení se Slatinou obstarala husa velká, odpočívající na chuchvalci pobřežních rostlin Silničního rybníku. Potom už jen cesta přes nedaleký Slaník se zastávkou u dominanty blízkého okolí, Slanické lípy, a první sváteční májový den byl za námi. Tak nechte to, když je v lůnu naší krajiny tak krásně. -vh-

Zvonička ve Vítkově, foto -vh-

Prodejte své přebytky na farmářských trzích

Dvěma termíny pokračovaly v květnu pravidelné farmářské trhy na strakonickém Velkém náměstí. Jelikož je dlouhodobým problémem zajistit stálou nabídku regionální zeleniny a ovoce, snažíme se oslovovat i širší okruh potenciálních producentů, kteří by i v menším objemu byli ochotni nabídnout své výpěstky k prodeji. Takovým drobným prodejcem přebytků se může stát v podstatě kdokoli. V této oblasti pravděpodobně panují zcela zbytečné obavy - „Musím mít k prodeji speciální povolení nebo živnostenský list? Jak je to s EET? atd.“ Pro všechny, kteří by chtěli čas od času přijít rozprodat to, čeho se jim urodilo víc najednou, máme dobrou zprávu. Díky režimu tzv. "ojedinělého prodeje" se vyhnete všem výše uvedeným povinnostem a komplikacím. Nemusíte vlastnit ŽL ani zřizovat EET. Bavíme se však pouze o nahodilém prodeji produktů zemědělské (v tomto případě spíše zahrádkářské) prvovýroby a některého dalšího zboží. Prodej zpracovaných potravin nebo občerstvení se už řídí specifickými předpisy. Co všechno je tedy možné tímto způsobem přijít prodávat? Zejména zahrádkářské přebytky všeho druhu (zeleniny, ovoce, sazenic atd.), ale také např. vejce z domácího chovu nebo rukodělné a umělecké výrobky. Specifika pro prodej živočišných produktů naleznete [zde](#). A to nejlepší nakonec – prodej přebytků v tomto režimu je bez účastnického poplatku, stačí se ohlásit na kontaktu

Foto -jj-

jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Reflektujeme tím zejména menší množství prodávaného zboží, což by s placením poplatku pozbývalo smyslu. Zároveň bychom rádi tímto způsobem pomohli obnovit tradičního způsobu prodeje, který byl dříve naprosto běžný. V měsíci červnu můžete využít před letní přestávkou ještě tři termíny – pátek 2., 16. a 30. 6. (vždy mezi 13. a 17. hodinou). Trhy budou v podzimní části pokračovat od 1. 9. opět každý druhý pátek. Více informací naleznete také na [oficiálním webu](#) nebo [facebooku](#). -jj-

Hurá na výlet s Enviroskopem - 1.

Jaro je tu v plné síle a s ním i nutkání vyrazet ven. Až obšlápnete své oblíbené trasy, můžete pro inspiraci sáhnout na www.enviroskop.cz. Jedná se o webové stránky a volně stažitelnou mobilní aplikaci, které nabízí několik set neokoukaných výletů za krajinou, přírodou a šetrným životním stylem. V Kompostu už se o něm psalo třeba v [čísle 7/2016](#). Počínaje tímto vydáním budeme představovat lokality Enviroskopu na Strakonicku. Teď na jaře určitě stojí za návštěvu Tůně u Hajské s rozmnožujícími se obojživelníky.

Tůně u Hajské

Mnoho tisíc let ukládala řeka Otava podél svých břehů štěrkopísky s obsahem zlata. Toto zlato získávali Keltové rýžováním už v 5. století před naším letopočtem. Největší rozvoj těchto aktivit nastal ve 13. - 14. století. V prohlubních po rýžování zlata vznikaly tůně. Charakter dnešní přírodní památky Tůně u Hajské ovlivnila kromě rýžování zlata i pozdější těžba štěrkopísků. Jámy po těžbě se přirozeně zaplnily podzemní i srážkovou vodou, zatímco okolní prostor pokrývají travinobylinná společenstva, stromy a keře.

Menší tůň s porostem sítiny rozkladité, foto Tomáš Smrž

Snůška vajíček kuňky obecné (silně ohrožený živočich), foto Tomáš Smrž

V tomto nerušeném prostředí se daří obojživelníkům, vodnímu hmyzu i vodním rostlinám. K nejvýznamnějším druhům patří masožravá vodní rostlina bublatka obecná, která v současnosti roste jen na 3 lokalitách v ČR. Životnost tůní je omezena postupným zameškováním a zarůstáním v řádu desítek let. Od roku 2005 realizovalo Město Strakonice v několika etapách jejich obnovu.

Území se nachází u osady Hajská u Strakonice. Pro pěší je dostupné po modře značené turistické trase od vlakového nádraží Strakonice (3,5 km) nebo z opačného směru od vlakové zastávky Modlešovice (2 km). Trasa je zároveň součástí dálkové cyklotrasy Otavská.

Na webu Enviroskopu se k lokalitě více dočtete [zde](#), na stránkách Kompostu pak o ní bylo pojednáno v [čísle 4/2014](#). *Simona Šafarčíková, Krajská síť environmentálních center Krasec, z. s.*

Kukaččí včelka nomáda

Včelky nomády (*Nomada*) jsou nápadné svým výstražným zbarvením v barvě černé, červené a žluté, kterým napodobují vosy. Mají zakrnělý pylosběrný aparát, redukované tělní ochlupení a naopak zesílenou kutikulu, jež je chrání před útokem hostitele. Jsou to totiž kukaččí včely, parazitují v různých, i nepříbuzných druhů samotářských včel. Samičky nomád pronikají do dočasně opuštěného hnízda samotářské včely, kde umístí své vajíčko. Larva pak odstraní hostitelské vajíčko nebo zabije vylíhlou larvu hostitele a dokončí svůj vývoj na přinesených zásobách potravy. U nás žije asi 70 druhů nomád. Dospělci se živí na květech. 7. 5. 2017 se mi podařilo vyfotit na Vysočině u obce Sněžné samičku nomády ryšavé (*Nomada lathburiana*). Je to jeden z větších druhů. Na stanovišti si hrabala noru hostitelská pískorypka potulná (*Andrena vaga*). Je zajímavé, že při páření postříká sameček nomády samičku feromonem hostitelské pískorypky, a tato vůně ochrání nomádu v případě setkání s pískorypkou v jejím hnízdě. Hodně zážitků při pozorování nomád i jejich hostitelek přeje čtenářům Kompostu *Eva Legátová*.

Nomáda ryšavá, pískorypka potulná, foto Eva Legátová

Použitá literatura:

MACEK, J. a kol.: Blanokřídílí České republiky I., Academia, Praha, 2010.
Časopisy Včelařství a Naše příroda č. 2/2017

Putování Vodňanskem - 11. díl – K Protivínu

Seriál Putování Vodňanskem se nachýlíl ke svému závěru. V předchozích deseti pokračováních jsme se vydali do blízkého okolí Vodňan a seznámili se s těmi méně nápadnými kouty typické jihočeské krajiny. V dnešním díle naše putování uzavřeme výpravou do míst mezi městy Vodňany a Protivín. I když mohou být výchozím bodem výletu obě, my se vydáme z Vodňan a napojíme jej na obhlídku zajímavých míst samotného města popisovanou v [8. díle seriálu](#).

Pokud ve Vodňanech vyhledáme Staropoštovskou ulici, vyvede nás poměrně klidnou částí požadovaným severovýchodním směrem ven z města. Po většinu dnešního výletu se budeme pohybovat v blízkosti řeky Blanice. Ta nám v tomto úseku odkrývá své dvě tváře. První v podobě geometricky zregulovaného říčního koryta pokračujícího až do Protivína. Druhou charakteristickou krkolomnými zákoutími mlýnských náhonů vytvářejících paralelní vodní toky. I když obě tváře vznikly rukou člověka, rozdíl mezi nimi je na první pohled patrný a zásadní – a to zejména z pohledu bohatosti života, který se na tato místa váže. Cenná jsou zejména nivní společenstva právě mezi zregulovanou řekou a zákrutami náhonů.

V úseku Blanice pod rybníky Velká Podvinice a Velká Okrouhllice se do řeky ze své obchůzky městem vrací Blanický náhon, aby se v jiné podobě o několik metrů dále od řeky opět oddělil. V tomto místě byl vystavěn Mostecký mlýn, kde můžete zhlédnout expozici muzea mlynářského řemesla. O několik set metrů dále po proudu náhonu se pak nachází mlýn Dubských zásadně poznamenaný rukou kolektivizace. A do třetice mlýn U Kulhánků těsně za hlavní silnicí na České Budějovice. Za ním náhon vytváří zákoutí s dvěma slepými rameny a porostem olší a topolů s lužním charakterem. Místo je obýváno nejrůznějším ptactvem, ukázali nebo ozvali se mi budníček menší, pěnice černohlavá, špaček obecný, konipas bílý a poštolka obecná. Dále po cyklostezce se dostaneme k poslednímu mlýnu této skupiny – Louckému. Ten po rekonstrukci slouží klientům Alzheimercentra. Za mlýnem se otevírají nehostinná místa mezi rozsáhlými intenzivně zemědělsky obhospodařovanými pozemky. Můžeme zde po polní cestě uhnout směrem k osadě Čavyně. Ze smíšeně zalesněného návrší nad vískou vystupuje při západním okraji skála a vytváří zde zajímavý osluněný biotop. Podmáčený zemědělský pozemek pod ní přiléhající až těsně k řece je útočištěm pro čejky chokolaté, které při mé návštěvě ochotně zapózovaly v poli i při letecké akrobacii pro můj fotoaparát.

Zregulovaná Blanice u Louckého mlýna, foto -jj-

Na hrázi Radčického rybníka, foto -jj-

skokanů slyšitelných z velké dálky. Střední pasáž lesů ozvláštňují světliny a drobné louky s rozptýlenou zelení.

Z Milenovic se zpět k Vodňanům můžeme vydat po druhém břehu řeky Blanice a následovat žlutou turistickou značku. Měřem řepky a pšenice po půl kilometru dorazíme k Radčickému rybníku. Tato nenápadná vodní nádrž mě překvapila zejména čistotou a průhledností své vody, což je právě v terénní depresi mezi rozsáhlými lány zemědělské půdy prakticky zázrak. Vizuální dojem potvrdil i skokan skřehotavý mizející z kamenů při břehu do větší hloubky. Hráz rybníka je osazena dvouřadou alejí dubů vytvářejících příjemné místo k odpočinku. Rozsáhlé litorální porosty poskytují výborné útočiště pro celou řadu vodních ptáků – lysku černou, kachnu divo-

Podél Blanice se dostáváme do obce Milenovice. V místě pravostranného přítoku (Bílého potoka), opouští řeku další z náhonů. Ten se v sousedství železnice rozšiřuje v poměrně rozsáhlou tůň s částečným pokryvem leknínu bílého a bohatými porosty rdestu kadeřavého. Místo je hojně vyhledáváno rybáři, což nepřímě potvrdilo velké množství kaprů probírajících se litorálem zcela u břehu. Přesto se z rákosí ozývalo skřehotání zelených skokanů. O kousek dál za porostem olší se prozradil bažant obecný.

Od železniční zastávky na břehu tůň se určitě vyplatí vypravit po zpevněné cestě na obhlídku lesního komplexu táhnoucího se nad tratí směrem k Protivínu. Kromě fragmentů smíšeného lesa nalezneme i bezejmenný rybníček s bohatou pobřežní vegetací. Pokud budeme mít štěstí, natrefíme na něj podle koncertu zelených

kou, labuť bílou, potápku roháče a racka chechtavého. Při mé návštěvě se po hladině pohybovala i husa velká se svými mláďaty. Celá scenérie představuje v kontextu svého okolí opravdu oázu života takřka uprostřed ničeho.

Cesta dále po žluté značce vede remízem trnky obecné a dalších nízkých dřevin, místy se jedná o vcelku dobrodružné putování keřovým tunelem, které nás vyplivne zpět u Louckého mlýna. Podél Blanice pokračujeme zpět do Vodňan a před rybníkem Velká Okrouhlice můžeme ještě vystoupit na Kulovatý vrch, který namísto rozhledu krytého stromy představuje spíše nárazník oddělující rušný silniční tah od klidnější chatové kolonie. Okrouhlici je možné obejít z obou stran a vrátit se zpět do města.

Tak trochu stranou zájmu jsem ponechal rozlehlé pláně na trojúhelníku obcí Radčice, Chvaletice a Křtětice. Více než cokoli jiného připomínají spíše sterilní zemědělskou pustinu bez větší krajinářské hodnoty.

Tímto dílem seriálu jsme uzavřeli pomyslný kruh kolem města Vodňany. Samozřejmě, že by se dalo Vodňanskem putovat ještě do vzdálenějších koutů nebo místa doposud uvedená rozebrat do větších podrobností. Cílem však bylo představit vám z této romantické krajiny to nejpoutavější a možná i na první pohled ne příliš zřejmé. A kdo ví, třeba se někdy na těchto místech potkáme. Ať už na papíře nebo při jejich objevování přímo v terénu. -jj-

Večer s dokumentem - 40. díl - Naši plazi a obojživelníci

Zadáte-li si do internetového vyhledávače heslo „videoatlas“ nebo jména konkrétních živočichů apod., najdete směsici nej-různějších dokumentů a vypadá to na první pohled dobře. Pak bohužel zjistíte, že některé jsou v současné době nedostupné, některé s nedostatečným komentářem nebo se statickými záběry připomínajícími spíše obrázkovou knihu než video. Po delším pátrání se ale najdou i velmi pěkné odkazy a k nim patří miniseriál o obojživelnících a plazech připravený Českou televizí. Diváci se s ním mohli seznámit v rámci pořadu „Chcete mě?“, zaměřeného původně na adopci opuštěných domácích mazlíčků a rozšířeného později na více témat (zvířata ve velkochovech, v laboratořích apod.).

Na webu České televize se dají najít jak jednotlivé díly zaměřené na konkrétní druhy žab, čolků atd., tak i všeobecný úvod (viz [zde](#)) vysvětlující důvod natočení dokumentů a začlenění do pořadu, v kterém by je někdo třeba ani neočekával. Pro vás, čtenáře Kompostu, je toto téma zrovna aktuální, a proto jsme se rozhodli na seriál upozornit. V minulém čísle jste si mohli přečíst článek o našich zážitcích ze záchranného transferu obojživelníků a také si porovnat počty přenesených jedinců s výsledky minulých let, dozvěděli jste se o naší radosti z častého setkávání s čolky a blatnicemi – a pokud třeba zrovna tyto druhy dobře neznáte, je pro vás forma videoatlasu obzvlášť pohodlná a názorná. Autoři ale pamatovali i na ty, kdo už základní vědomosti mají. Jsou to totiž jedni z našich největších odborníků na dané skupiny živočichů a i pokročilým laickým znalcům přírody rozhodně stojí za to si vyposlechnout něco z jejich zkušeností. V Kompostu jsme např. upozorňovali na velmi důležitou roli obojživelníků v potravním řetězci jiných živočichů, a to v souvislosti s [webinářem](#) vedeným panem Romanem Rozínkem z organizace Naturaservis (zaměřené na průzkumy a terénní práce v oblasti ochrany přírody). A právě on je jedním z autorů zmiňovaného miniseriálu. Dalším je Mgr. David Fischer, terénní zoolog příbramského Hornického muzea. Možná si jej pamatujete ze strakonických Zelených otazníků nebo z článku, který vyšel v našem Ohlédnutí (viz [zde](#)).

Zde je přehled jednotlivých vstupů:

[Slepýš křehký](#)

[Blatnice skvrnitá](#)

[Ropucha obecná](#)

[Čolek horský](#)

[Ropucha krátkonohá a ropucha zelená](#)

[Ještěrka obecná](#)

[Čolek dunajský a čolek velký](#)

[Kuňka žlutobřichá](#)

[Želva bahenní](#)

[Čolek dravý](#)

[Rosnička zelená](#)

[Ještěrka zelená](#)

[Užovka hladká](#)

[Užovka stromová](#)

[Kuňka obecná](#)

[Užovka podplamatá](#)

[Čolek obecný](#)

[Ještěrka živorodá](#)

[Užovka obojková](#)

[Čolek hranatý a čolek karpatský](#)

[Mlok skvrnitý](#)

[Zmije obecná](#)

[Zelení skokani](#)

[Skokan štíhlý](#)

[Skokan ostronosý](#)

[Skokan hnědý](#)

Ropucha zelená, foto Petr Valenta

Dozvíte se například to, že početnost obojživelníků a plazů vypovídá o zdravém životním prostředí a i k jeho čistotě přispívá. Že k lepší ochraně některých druhů by stačilo lépe načasovat vypouštění rybníků. Nebo že dráždivé látky vylučované ropuchou obecnou, určené přírodou na sliznice v ústech predátorů, nejsou nijak nebezpečné pro člověka a nemusíte se tedy bát, pokud uvažujete o své aktivní účasti při transferu (to můžeme potvrdit i my, kteří jej provádíme). Atd. atd.

Moje zkušenost z jarních dobrovolnických prací je taková, že počáteční obavy našich

pomocníků se rychle rozplynou ve chvíli, kdy dojde k jejich prvnímu osobnímu kontaktu s žábou mířící k místu rozmnožování a k její záchraně. Jednak je to silný ochranný zážitek, jednak při pohledu zblízka vyniknou krásné třpytivé žabí oči, perfektní ochranné zbarvení a další zajímavé vlastnosti živočichů, kteří žijí většinou skrytě a nejsou nám příliš známí. Nakonec se s chutí zúčastňují přenášení žab přes silnice nejen lidé s ekologickými znalostmi a přesvědčením, ale i ti, kdo se k tomu z různých důvodů jen tak přichomýtlí a až na místě se do osudu „nevěst na tahu“ vcítí. Abych tak trochu zabrnkala na tuhle citovou strunku, našla jsem ještě několik dalších krátkých videí a doufám, že vás zároveň poučí i potěší, rozesmějí, ohromí... prostě že se vám zalíbí a že budete mít po jejich zhlédnutí oboživelníky a plazy ještě o něco radši než dříve.

Podívejte se s námi: jak ropuchy putují přes cestu a jak plavou (viz [zde](#)), jak rychle se umí zahrabat blatnice ([zde](#)) a jak legračně se plíží mělkou vodou ([zde](#)), jak elegantně plují čolci ([zde](#)), jak roztomilá je rosnička ([zde](#)), jak se páří skokani hnědí ([zde](#)), jak vypadá výstražný postoj kuňky obecné ([zde](#)), jak jemné zvuky vydává kuňka žlutobřichá ([zde](#)), jak podivuhodně skvrnitá je ropucha zelená ([zde](#)), jak se ozývá skokan zelený ([zde](#)) a jak skokan skřehotavý ([zde](#)), jak se schovává ve spadném listí skokan štíhlý ([zde](#)) nebo jak dokážou v době námluv zmodrat samečci skokana ostronosého ([zde](#)).

A také vás zveme ven, do přírody, kde můžete při našich výletech, při schůzkách kroužku MOPíků nebo při dobrovolnických pracích potkávat všechny ty podivuhodné tvory v jejich domovském prostředí a pomáhat ohrožené lokality s jejich výskytem v naší krajině uchovávat. Dívat se na hezké dokumenty je jedna věc, ale přičinit se o zlepšení životních podmínek „hlavních hrdinů“ těchto videí, to je věc druhá. Název pořadu „Chcete mě?“ se k tomu hodí velmi dobře. **-ah-**

Pozvánky - červen 2017

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

Pátek 2., 16. a 30. 6., 13 - 17 hod., Velké náměstí (pod radnicí)

Pokračují pravidelné trhy na Velkém náměstí. Těšit se můžete opět na bohatou nabídku farmářských a regionálních potravin, rukodělné výrobky a občerstvení. Na trzích je po předchozím přihlášení možný prodej drobných zahradnických přebytků bez účastnického poplatku. Více informací a seznamy prodejců před každým termínem můžete sledovat na farmarsketry.strakonice.eu. Kontakt: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Akci pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice.

Kurzy zdravého veg(etari)ánského vaření - Vege grilovačka - Blatná, Volyně, Katovice

Pokud jste zmeškali již tradiční zakončení sezóny strakonických kurzů zdravého vaření, které proběhlo 23. 5. v Habeši (fotoohlédnutí [zde](#)), máte ještě šanci na ostatních místech, kde kurzy probíhají. **Pondělí 12. 6. Blatná** (restaurace Podatelna), **středa 14. 6. Volyně** (koupaliště), **středa 28. 6. Katovice** (fara), **vždy od 18 hod.** Akce se mohou zúčastnit i ti, kdo kurzy pravidelně nenavštěvovali. Přijďte se inspirovat pro letní grilovací sezónu ve zdravějším provedení. Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. **-jj-**

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Přírodovědný výlet do Rudolfova

Neděle 4. 6.: Sraz v 8:50 před nádražím ČD. V 9:07 jede vlak do Českých Budějovic a pak MHD do Rudolfova. Navštívíme [přírodní zahradu Anastazii](#) rodiny Kovářových, blízké [vznikající komunitní zahrady](#) a Hornické muzeum. Zpět jede více spojů.

Drobné dárky na cesty

Pondělí 5. 6.: Tvořivý podvečer s Ivanou Ježkovou. Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál budou připraveny.

Promítání z cest do přírody

Středa 7. 6.: Cesta z Harrachova do Králík, Karlovy Vary a okolí, aj. Od 17:00 v přednáškovém sále gymnázia. Chcete-li přispět svými tipy na zajímavá místa, vyzkoušené ubytování apod., hlase se na hrdlickova@knih-st.cz nebo 380 422 720.

Hraní na kantely

Neděle 11. 6.: hraní na kantely (vytvořené při akcích ŠK), případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Zastavení v čase

Středa 14. 6.: Krátké setkání, ztišení, verše – **Markéta Procházková, poetická próza – Jan Jícha.** Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Strakonické příběhy XLII.

Úterý 20. 6.: Karel Skalický: **Hojný sklad papíru J. F. Pavelce. Knihkupci, papírníci a knihaři v 19. a I. polovině 20. století v městech strakonických.** Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (hrad).

Páteční schůzky kroužku MOP

Pro předškolní a mladší školní děti (i v kočárku) s rodiči, ale případně i pro starší školáky. Přicházet mohou i dospělí bez dětí. Pomoc při vedení schůzky je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz vždy v 16:00 před hradem u vývěsky ŠK, kromě 30. 6.,** kdy schůzku vynecháme. **2. 6.** si ukážeme vzácnou květenu na Kuřidle a **9. 6.** na Kalvárii, **16. 6.** si zahrajeme na zahrádce u Večeřových a **23. 6.** u Skalických. Více na pobočce Za Parkem (Husova č. 380, 380 422 720).

Výstavka kvetoucích rostlin na určování (nejen podle knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. **Pokračují i dlouhodobé akce** (Paměť strakonických stromů, Nejlepší knihy aj.). Otevřeno Po a Čt 13–18, St 8–12 hod. **-ah-**

Pozvánky odjinud:

Letní táborové brigády v jihočeských močálech

3. - 22. 7.: NPR Brouskův mlýn v nivě říčky Stropnice na Českobudějovicku, **PP Ohrazení u Ledenic**

24. 7. - cca 12. 8.: PP Slavkovické louky na Šumavě nedaleko Lipna, **navazující EVL** ve Vojenském újezdu Boletice a **NPR Vyšenské kopce.**

Akce jsou určené pro dívky i mladé muže, hlavní náplní je ruční úklid posekané trávy z mokřých luk a rašelinišť v přírodních rezervacích. Práce 7 - 8 hod. denně, odměna 70 - 90 Kč/hod., součástí i nepracovní program. Více informací na [facebooku akce](#). Závazné přihlášky nejpozději 2 týdny před akcí na marek.chvalkov@tiscali.cz.

Drobné smetí

Titul Ropák roku 2016 obdržel ministr dopravy Dan Ťok

Anticenu získal zejména za nezařazení vzácné lokality Louka u Přelouče do soustavy NATURA 2000. Zelenou perlu za anti-ekologický výrok roku obdržel poslanec Roman Váňa. Více se dočtete [zde](#).

Modelové příklady k dotaci Dešťovka

V dotačním programu na využívání dešťové vody bylo alokováno 100 miliónů Kč. Žádosti je možné podávat elektronicky od 29. května. Podporovány budou zejména zařízení sloužící k akumulaci a využívání srážkové vody. Rozšiřující informace, modelové příklady a další odkazy k tématu naleznete v [tomto shrnujícím článku](#).

V Praze startuje projekt na sběr bioodpadu z domácností

V městské části Praha 13 se rozjíždí pilotní projekt svozu bioodpadu prostřednictvím sběrných nádob. Ty byly doposud poskytovány jenom obyvatelům rodinných domů. Celkem se do testovacího sběru zapojí asi 1200 bytů ve 33 domech. Více informací se dozvíte [zde](#). **-jj-**

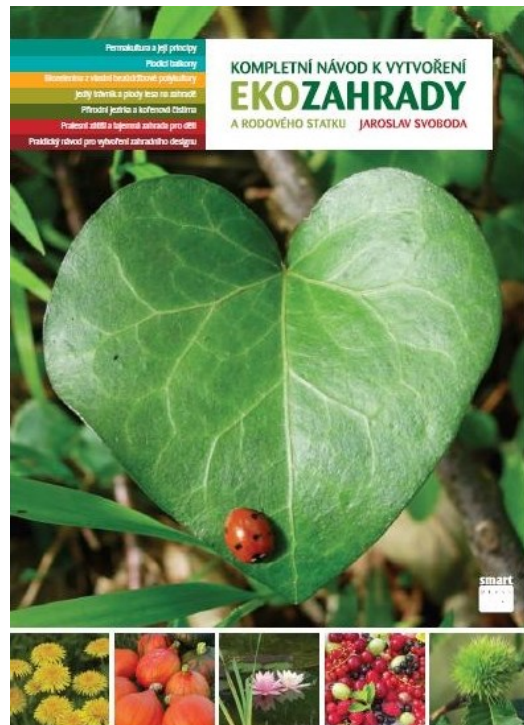
Kompletní návod k vytvoření ekozahrady a rodového statku

Suverénně nejpůjčovanějším titulem ekoporadenského fondu nejen k tématu přírodních zahrad, ale i celkově je poměrně tlustá kniha výše uvedeného názvu. To, zda toto prvenství získala zaslouženě, ponechávám stranou. Bezpochyby se ale jedná o nejobsáhlejší knihu s permakulturním zaměřením, která je na českém trhu už dlouhá léta k dispozici. Což potvrzuje přes 300 stran výživného textu. Autorem je Jaroslav Svoboda, člověk s pevnými teoretickými a praktickými znalostmi tématu a zároveň i zdravým zápalom pro věc a břitkým humorem, který odlehčuje neveselá zjištění o našem odpojení od přírody.

Jedno varování na začátek. Tato kniha rozhodně není určena pro konzervativně smýšlející část populace fungující v okovech tradičního smýšlení o tradičním zahradničení. Právě naopak - její přečtení hrozí ztrátou půdy pod nohama (té pomyslné) a může vést až k novým pořádkům, jako je výrazná úspora času, peněz a úsilí v zahradnické péči. O estetických proměnách konvenčních zahrad nemluvě. Asi znáte ten pocit, kdy něco dlouhou dobu jenom podvědomě tušíte, až přijde někdo, kdo tu abstraktní změř uplácá do konkrétní podoby a předloží vám ji ve stravitelné formě. Z knihy se mimo jiné dozvíte, jak to s námi příroda myslí dobře, jak mnoho energie musíme vydávat, abychom udržovali násilnou a nelogickou nerovnováhu, a že jediné, co nám schází ke štěstí a zahradní harmonii, je dělat toho na správných místech méně. Zní to jako postavené na hlavu? Naopak. Postavené na hlavu je naše úsilí zkrotit nezskrotitelné - přirozené přírodní mechanismy, jako je sukcese, koloběh látek atd.

Autor knihy nás s mistrnou lehkostí provádí od základních ekologických principů našich permanentních zahradnických trápení ke konkrétním návodům na tvorbu jednotlivých prvků přírodních zahrad. Z dnešního většinového pohledu až rouhačské pojetí témat, jako je ořez ovocných stromů, sečení trávníků, škůdci a plevely, se zařadily mezi mé oblíbené pasáže v knize. Na druhou stranu kapitoly rozebírající jednotlivé druhy stromů, keřů a rostlin vhodných pro ekozahradničení jsou na můj vkus až moc podrobné a encyklopedické. Ale ty se dají bez újmy přeskočit nebo se k nim vrátit, až to bude aktuální. Kniha je zároveň praktický návodem "od A do Z" i lyrickým pohlazením po duši civilizací ztrápených povah.

I když jsou konkrétní tipy k realizaci prvků ekozahrad využitelné i pro částečnou aplikaci v našich stávajících zahradách, samozřejmě že budou dávat hlubší smysl až při celkovém vystavění nebo přestavení pozemku do tohoto stylu. Vedle návodů na jedlou lesní zahradu, jedlou polykulturu, sluneční pasti, semenáčový sad, kompost, kořenovou čistírnu atd. získáte i představu, jak postupovat v případě "výstavby" zahrady nové nebo vytváření něčeho pojmenovaného jako "rodový statek". Tedy většího pozemku, který by měl plnit nároky na naši soběstačnost (zejména potravinovou). Kniha tedy má krom svého návodného charakteru i velký potenciál ukazovat nám nové obzory a úhly pohledu na věci, které jsme dosud považovali za neměnné. -jj-

Oslava země, z níž jsme vyšli

V květnu, kdy každý rok slavíme výročí osvobození naší země, prožíváme radost za ty, kdo se toho tehdy dožili, a lítost nad oběťmi války. Dal by se k nim připočítat i básník **Josef Hora**, který sice nebyl zabit v boji, ale jehož těžká nemoc jistě s dobou tísně souvisela a bohužel mu přivodila smrt velmi krátce po dosažení kýženého míru (21. 6. 1945).

Ze školy si tohoto našeho národního umělce příliš nepamatují. A z četby také ne, když nepočítám jeho vynikající překlady. Teprve nedávno se mi povedlo najít čas a seznámit se s jeho básněmi blíže. Líbí se mi a ráda se podělím i s vámi. Protentokrát o verše věnované právě květnovým dnům:

Zem, z níž jsme vyšli

*Zem, z níž jsme vyšli, je nejkrásnější
a nic na ní není.
Oči mé mladosti ji věncí,
má krev tam teče.*

*Skřivan, jenž se tam z brázdy zdvih a zpívá,
je květen mého srdce.*

*A večer já jsem to, jenž pokrývám tu zem,
já, píseň cvrčků.*

*Neplaš milence na mezích, lunu v travách,
křepelku polekanou.*

*Sladký stín spánku a mě poprchává
z tvých hvězd, z tvých topolů a lip.*

Josef Hora (ze sbírky „Rodný kraj“)

Ráda bych přidala ještě i slova jiného našeho klasika, **Františka Hrubína**, s nímž pojilo Josefa Horu přátelské pouto. F. Hrubína (a řadu dalších autorů) si připomeneme v úterý 13. 6. 2017 při literárním zájezdu na Benešovsko a budeme mluvit mimo jiné i o tom, kdo byl kým ovlivněn a inspirován, kdo byl komu oporou. Mezi ukázkami, které jsem pro zájezd vybrala, bude i

toto zamyšlení, které jsem našla na internetu (viz [zde](#)) a které vyjadřuje velkou a jistě zaslouženou úctu jednoho umělce vůči druhému: "... *Josef Hora je jeden z největších básníků, jaké jsme kdy měli. Nepatřil k žádné generaci, přitom však byl básníkem tří generací. Byl sám, protože byl jediný, ale nikdy nebyl osamocen: my, jeho přátelé jsme se ve svých nejosamocenějších hodinách přimykali k němu...*"

Myslím, že k tomu není už ani co dodat, a tak předávám ještě jednou slovo Josefu Horovi:

Čas, bratr mého srdce

*Potoky mezi vrbovím,
motýlí louky domoviny
dny, procházející se růžovým
úsvitem rovin mezi stíny,
ustaňte v běhu, dny větrné,
postavte do trávy své stany,
Ruka, jež ticho rozhrne,
vymyje šátkem tmy mé rány.*

*Jiný vítr a jiný den,
mocnější slunce nad hlavami.
A k jiným hvězdám, v jiný sen
nebesa otočí se s námi.*

*Čas, bratr mého srdce, jež jde
a odměruje mi hodiny bytí,
zaváhá, zhroutí se do tváře mé,
usne a zavoní jak kvítí.*

Josef Hora (ze sbírky „Struny ve větru“)

Foto -ah-

Listovka

Příspěvek do soutěže o předplatné časopisu Naše příroda

Na tomto místě přinášíme příspěvky, které byly zaslány do soutěže o předplatné časopisu Naše příroda. Příspěvky, které nezískaly první cenu, ale přesto si zaslouží zveřejnění.

Hořec panonský

Šumava je pro hořec panonského (*Gentiana pannonica*) nejsevernější hranicí výskytu. Dostal se sem migrací z Alp po poslední době ledové. Jeho četnost výskytu v historii závisela na zalesnění či odlesnění krajiny, sběru pro léčitelské účely či vlivem znečištění ovzduší. V ČR je veden jako silně ohrožený druh, ale poslední dobou je jeho populace stabilní. Kvete na přelomu července a srpna temně fialovými květy na dlouhé lodyze.

Letos jsem se poprvé setkal i se žlutou formou, o které jsem nikdy předtím neslyšel, natož viděl. Na Modravských pláních vyrostlo několik těchto žlutě zbarvených jedinců, převažovaly ovšem květy fialové.

Josef Pecka

Foto Josef Pecka

Zdraví a strava

Vege grilovačka již pošesté

Když jsem připravoval u hospůdky Habeš věci u svého grilu před tradiční akcí ke konci ročníku kurzů zdravého vaření, přišel ke mně jeden z domorodců s živým zájmem prohodit několik konverzačních frází. Tak nějak jsem věděl, jak to bude probíhat, takže mě nepřekvapila ani otázka: „máš naložený nějaký maso, vid?“, ani ochladnutí jeho zájmu a kaskáda výmluvných vět, které doprovázely jeho spěšný odchod. Podotýkám, že jsem vše vysvětlil stručně a přátelsky, přesto jsou stereotypy ve většině z nás zakořeněny tak hluboko, že jejich obraně obětujeme úplně vše. Včetně racionálního úsudku. Na podobné výstupy jsem zvyklý, takže už to se mnou nic nedělá. A jsem moc rád, že je čím dál víc lidí, kteří se nebojí vystoupit ze svého stínu a zvládnou i něco tak prudce nekonformního jako je na grilu připravované pórkové zelí nebo medailonky z tofu.

Výživné tofu medaile

Ingredience: jemné ovesné vločky (větší šálek), voda (půl většího šálku), cihla uzeného tofu, rostlinný olej (2 lžíce), čerstvé droždí (2 kostky), slunečnice (2 lžíce), lněné semínko (2 lžíce), sůl (menší lžička), sójová omáčka (2 lžíce), listová petržel, příp. libeček apod. (hrst), česnek (2-3 stroužky), drcený pepř

Postup přípravy: Do rozehřátého oleje rozdrobíme droždí, osolíme a dobře promícháme. Vsypeme vločky a zalijeme vroucí vodou v polovičním objemu. Odstavíme a přimícháme nadrobno nastrouhané tofu, slunečnici, drcené lněné semeno, sójovou omáčku, posekanou petržel a utřený česnek. Dochutíme drceným pepřem. Hmotu necháme vychladnout v lednici. Tvoříme menší medailky a opékáme z obou stran.

Foto -jj-

V rostlinném oleji rozmícháme sůl, oregáno a najemno utřený česnek nebo sušený česnek. Tímto ochuceným olejem potřáme nakrájené bagety z obou stran a grilujeme. Papriky rozkrájené na velikosti zhruba odpovídající nakrájeným bagetám promícháme s olejem, solí, tymiánem a grilujeme z obou stran. Bylinkové tofu pokrájené na větší kostky promícháme s olejem, černou solí, pokrájenou pažitkou a grilujeme. Z opečených baget, paprik a tofu kostek tvoříme špejlemi nebo párátky jednohubky. -jj-

Pórkové zelí

Ingredience: menší pórek, sůl (1/2 lžičky), hnědý cukr (lžíce), šťáva z půlky citronu, rostlinný olej

Postup přípravy: Pórek pokrájený na slabé plátky osolíme a restujeme na oleji. Ke konci restování ochutíme citronovou šťávou a cukrem.

Bylinkové grilované jednohubky

Ingredience: celozrnná bageta, bílá paprika, bylinkové tofu, rostlinný olej, česnek, oregáno, tymián, pažitka, sůl, černá sůl, drcený pepř

Postup přípravy: Bagetu nakrájíme na silnější plátky.

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Vilém Hrdlička (-vh-),

Alena Hrdličková (-ah-), Jiří Pykal, Anděla Kinclová, Marie Jelínková, Simona Šafarčíková, Eva Legátová, Josef Pecka

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Antycopyright 2017

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE